

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

Proprietar editor : Reuniunea învățătorilor români dela școlile popor. conf. ort din protopopiatele arădane I—VII.	REDACTOR : IOSIF MOLDOVAN inv. director-școlar.	Manuscrisurile și corespondența se va trimite redact. în Arad, Tökölly-tér 8., iar abonamentele caszarului Iuliu Groșorean în Galsa-Világos.
---	--	--

Comitetul de redacție: Iuliu Groșorean, Dimitrie Popoviciu, Ioan Crișan, Iosif Stancu, Petru Vancu, Dimitrie Olariu, Dimitrie Boarin, Teodor Cherchean, Hershilia Cadariu, Nicolae Cristea, Petru Colțeu, Dimicic, Pavel F. Dârlea, Tr. Givulescu și I. Borlea, învățătorii

Abonament: pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.

Adunarea noastră generală

ținută în Nădlac, Duminecă și Luni, 11/28 și 6/29 Aug. 1910.

Toate adunările noastre generale au reușit splendid și în trecut. Mi-a aduc aminte cu multă bucurie și însuflețire de adunările noastre generale dela: Șiria, Pecica, Hălmagiu, Radna etc. Cât curajiu, câtă însuflețire și încredere în viitor n'au produs aceste adunări în sufletele învățătorimii! Cât demult nu s'a oțelit învățătorimea prin aceste adunări pentru realizarea idealului ce-l poartă și nutrește în suflet! În lupta noastră nobilă, în lupta noastră sfântă, pentru cultura noastră națională, aceste adunări au fost totdeauna momente de întărire și oțelire. Adunarea noastră generală de estimp însă, par'că a întrecut pe toate. Nădlăcanii, bravii Nădlăcani, în frunte cu neobosiții și vrednicii lor conducători: Nicolae Chicin, Aurel Petroviciu, Gheorghe Petroviciu, Romul Tăucian, Uroș Totorean, Dr. Remus Chicin, notarul Mercea, Dr. Iulian Chicin, Aureliu Șuluț, țaranii de inimă: Uroș Pătean, Sofra Chicin etc. etc., au fost la culmea chemării lor întru a ajuta și sprijini învățătorimea, în mersul, nizuința și avântul ei nobil, pentru ridicarea prin cultură a neamului nostru românesc.

Rezultatul, atât moral cât și material, nu se poate mai frumos. Inimoișii Nădlăcani, prin toată ținuta lor, prin

toată purtarea lor, au dat dovadă, că înțeleg adânc nu numai glasul vremii, care ne strigă cu putere: totul pentru școala și cultura noastră națională, dar în acelaș timp au și inima, au și priceperea de a se ști însufleși și însufletindu-se de a ști și jertfi pentru aceasta școală, pentru această cultură. În afară de aceasta, așezămintele lor culturale, »fară păreche în dieceză«, își demonstrează la prima și fugitiva ochire numai, că Nădlăcanii sunt un popor harnic, deștept, de inimă și bine condus.

Sub impresiunea rezultatelor obținute, în urma sprinului și a ospitalității lor neîntrecute, sub impresiunea celor văzute și constatate, noi, învățătorii, am venit dela Nădlac nu numai mai întăriți și oțeliți, ci și mai întineriți, mai însuflețiți și mai plini de nădejdi în lupta noastră îndărătnică, pentru ridicarea și înălțarea, prin cultură, a neamului nostru.

Și când atât de mult și atât de încurajați ne simțim noi după petrecerea noastră la Nădlac, am dori, ca glasul vremii, atât de mult și atât de adânc înțeles de bravii Nădlăcani, să fie înțeles tot mai mult și de ceilalți mulți fruntași și inteligența a noastră de pretutindenea, care, dreptul spunând, între împrejurările vitrige între cari dat este dascălului român să muncească astăzi, puțin, prea puțin lucră împreună cu noi. Încă și astăzi stăm prea departe unii de alții. Să nu se uite însă, că pânăce noi nu vom dispune de popor, de credincioși luminați, deștepti și bine crescuți; oameni în puterea cuvântului, toate sbuciumările, toate frământările noastre *în alte părți, în alte direcții și pe alte terene*, vor fi sbuciumări și frământări grele, dar fără rezultat.

Minte luminată și adânc înțelegătoare, inimă simțitoare și caractere de fier, numai școalele bune și învățătorii aleși le pot produce.

Plecarea.

Comitetul reuniunii, în frunte cu prezidentul, Iosif Moldovan, și grosul învățătorimii, a plecat la Nădlac încă de Sâmbătă, din gara dela Arad, cu trenul de 1.55 ore p. m.

Calătoria aceasta a fost una dintre cele mai plăcute. Pe tot drumul a domnit între membrii cea mai bună și animată dispoziție.

Sosirea.

După o călătorie de $2\frac{1}{2}$ ore, la 4.41 ore, p. m., am ajuns în gara din Nădlac. Aici așteptă o mare de popor cu peste 50 de trăsuri, cu cai ca zmeii. În fruntea mulțimii stăteau: presidentul desp. prot. Arad, Ioan Vancu, fruntașii: Dr. Remus Chicin, avocat, notarul Mercea, învățătorii: Gheorghe Petroviciu, Romul Tăucian, d-na Sidonia Tăucian și Uroș Totorean, inteligentul și inimosul român, țăranul fruntaș Uroș Pătean și alții. Coborând din vagoane, un puternic »trăiască« umple văzduhul din mulțimea de piepturi.

Vrednicul prezident al desp. nostru prot. Arad, pe teritoriul căruia se ține adunarea, Ioan Vancu, în momentul următor descinde din mulțime și în cuvinte alese, izvorite din o inimă caldă de dascăl, cu bogate experiențe, salută învățătorimea și pe oaspeții sosiți în numele desp. prot. ce-l conduce, urând tuturor bun sosit. Răspunde tot atât de ales și călduros presidentul, Iosif Moldovan. În ordine exemplară apoi, toți oaspeții se pun pe trăsuri și într'un șir frumos și maiestos se face intrarea în comună. Aici toată comuna, cu mic cu mare, era în picioare, ca să vadă pe apostolii neamului. Clopotele sunau, trăsurile bubuiau. Între astfel de împrejurări am ajuns la »Casa bisericii«, un edificiu frumos, în mijlocul comunei, între pompoasa biserică și școala palat, nu de mult zidită, cari toate vorbesc azi, și vor spune tot mai mult în viitor, vrednicia, înțelepciunea și iubirea de cultură a Nădlăcanilor, unde am descălecat cu toții. Întrând în sală, aici așteptau bătrânii fruntași ai comunei, în frunte cu preotul Nicolae Chicin, presidentul comitetului parohial, Aurel Petroviciu, avocat, directorul institutului »Nădlăcana« și primarul Sofra Chicin. Simpaticul preot, Nicolae Chicin, printr'o vorbire frumoasă și bine simțită salută învățătorimea, în numele comunei bisericesti, dorindu-le tuturor,

ca să se simțiască cât se poate de bine în mijlocul lor. Răspunde tot atât de frumos prezidentul, Iosif Moldovan, mulțumind, în numele învățătorilor, pentru frumoasa și neașteptata primire. Pe urmă, comitetul aranjator, în frunte cu neobosiții: Dr. Remus Chicin, avocat, Gheorghe Petroviciu, Romul Tăucean, și Uroș Totorean, învățători, face încvartirarea oaspeților pe la casele ospitalilor Nădlăcani în ordine exemplară.

Seara de cunoștință.

La 8 ore seara, toți oaspeții s'au întrunit din nou în sala »Casei bisericesti«, la seara de cunoștință și la cină comună, dată de comuna bisericască în onoarea învățătorilor. Sala eră aranjată frumos și cu gust. La cină a mai luat parte, pe lângă inteligența și fruntașii țărani din loc, și mult iubitul protopop al Radnei, P. O. D. Procopie Givulescu, delegat al Ven. Consistor. Toate au decurs bine și în bună dispoziție. Tarafa lăutarilor încă a fost perfectă. Cătră miezul nopții apoi, fiecare s'a dus la cvartir, pentru a-se odihni și pregrtăi pentru ziua de mâine.

Ședința I.

Primei ședințe i-a premers Sfta liturgie cu chemarea Duhului Sfânt și parastas pentru decedații membrii ai reuniunii. Serviciul divin s'a început la 9 ore a. m., în sunetul maiestos al clopotelor și bubuitul traserilor. Spațioasa și pompoasa biserică a fost tixită de lume. Toți membrii reuniunii au luat parte în corpore la slujbă. A pontificat P. O. D. Procopie Givulescu, protopop în Radna, delegat al Ven. Consistor, asistat de preoții: Nicolae Chicin din Nădlac și Nicolae Codrean, capelan în Siclău. Răspunsurile liturgice le-a dat draguț corul improvizat dintre învățători, sub conducerea lui Ioan Vancu. La părăstas, pe lângă preoții liturghisitori amintiți, a mai slujit și veteranul preot din Nădlac, Vicențiu Marcoviciu, iar secretarul general, Dimitrie Popoviciu, a parentat, în numele reuniunii, pe cei răposați, printr'un cuvânt funebral. Terminate fiind astfel toate aceste, la orele $\frac{1}{2}$ 12 a. m., toți prezenții au trecut în

sala »Casei bisericești« din apropiere, unde s'a început și ținut și adunarea generală. La masa prezidială erau: președintele Iosif Moldovan, delegatul Ven. Consistor, P. O. D. Procopie Givulescu, protopop în Radna, secretarul general, Dimitrie Popoviciu, delegații reuniunilor surori și anume: dela Caransebeș: Mihail G. Crăciun și Petru Savi, iar dela Timișoara: Atanasie Lipovan apoi Gheorghe Purcariu, membru fondator, cassar consistorial, Nicolae Chicin, Iuliu Groșorean, Dumitrie Boariu, Petru Vancu, Iosif Stanca, Ioan Vancu, Pavel Dârlea și alții. În mijlocul unei tăceri generale, președintele, Iosif Moldovan, deschide adunarea generală printr'un discurs prea frumos și instructiv, ascultat cu o deosebită atențiune și subliniat de aplauze însuflețite, care apoi la propunerea membrului, Dumitrie Boariu, se trece în întregime la protocol. La învitarea prezidiului, secretarul general, Dimitrie Popoviciu, citește actul Ven. Consistoriu dela 11/24 Aug. a. c., Nr. 4473/1910, prin care adunarea generală dela Nădlac se ia la cunoștință și se exmite ca reprezentant al său P. O. D. Procopie Givulescu, protopop în Radna; actul I. P. S. Sale D-lui episcop al Caransebeșului, Dr. E. Miron Cristea, dela 9 August a. c., Nr. 5270/1910, prin care ne avizează, că luând la cunoștință învitarea reuniunii, dorește adunării generale succes deplin și trimite archiepiscopul binecuvântare: actul reuniunii surori dela Caransebeș, de dtdo 5/18 Aug. a. c., Nr. 53/1910, prin care se exmit ca delegați valoroșii noștrii confrăți: Mihail G. Crăciun și Petru Savi; actul reuniunii surori dela Timișoara, de dtdo 22 Aug. a. c., Nr. 120/1910, prin care se exmite ca delegat confratele Atanasie Lipovan și actul dela 12/25 Aug. a. c., Nr. 400/1910, venit dela protopopul Peșteșului, P. O. D. Alex. Muntean alui Vasile, prin care se urează adunării generale mult succes în lucrările sale, după cari președintele, Iosif Moldovan, salută în cuvinte calde și bine simțite pe toți delegații și oaspeții prezenți, rugând îndeosebi pe reprezentul Ven. Consistor, P. O. D. Procopie Givulescu, protopop, ca la timpul său să fie interpretul sincer al senti-

mentelor de omagială dragoste și supunere fiiască a învățătorimii față de I. P. S. Sa Dl Episcop diecezan și Ven. Consistor. Tunete de aplauze acopăr cuvintele prezidentului. Indeosebi să subliniază de adunare agenerală cuvintele calde ale I. P. S. Sale Dlui Episcop al Caransebeșului, care încheie frumoasa sa epistoală cu cuvintele: »Vă rog să primiți arhipăstoreasca binecuvântare dela subsemnatul fost coleg al frațiilor Voastre«. În legătură cu aceste salutațiuni, prezidentul, Iosif Moldovan, propune, iar adunarea generală primește cu însuflețire, ca să se trimită o telegramă omagială I. P. S. Sale D-lui Episcop diecezan, Ioan I. Papp, aflător în Sibiiu, la adunările fundațiunii marelui Gozsdu.

Să dă cuvântul P. O. D. Procopie Givulescu, protopop în Radna, reprezentantul Ven. Consistor, care, în cuvinte alese și bine simțite, salută adunarea în numele I. P. S. Sale Dlui Episcop diecezan și a Ven. Consistor. Zice între altele, că după cât cunoaște d-sa inima I. P. S. Sale, asigură învățătorimea, că cea mai mare grije ce o are I. P. S. Sa este grija, pentru binele și fericirea școalei române confesionale. Iubirea I. P. S. Sale pentru învățătorime e mare. Și tocmai aceasta iubire a Sa, îl face, ca învățătorimea, să nu afle la dânsul nici când uși închise. Arată credința germanilor în puterea școlii lor, meritul dascălilor germani pentru întărirea și consolidarea Germaniei de azi. În fine dorește din tot sufletul, ca și poporul român nu peste mult să poată susține, că, dascălul român este acela, care a făurit unitatea culturală a tuturor românilor.

Viforoase aplause acopăr alesele și bine simțitele cuvinte ale P. O. și mult simpaticei domn protopop, Procopie Givulescu.

Să dă cuvântul d-lor: Mihail G. Crăciun și Atanasie Lipovan, cari deasemenea salută adunarea generală în termeni foarte calzi, în numele celor ce i-au trimis.

Aplause frenetice acopăr caldele lor cuvinte.

Se cetesc telegramele sosite dela d-nii: Cornel Lazar, diacon în Arad, Dr. Aurel Grozda, avocat în Buteni,

membru fondator al reuniunii și dela P. C. Sa părintele protosincol, Roman R. Ciorogariu, director seminarial în Arad, cari se iau la cunoștință între aclamări și aplause însuflețite.

Prezidentul general, Iosif Moldovan, aduce la cunoștința adunării generale, că reuniunile surori dela Timișoara și Oradea-Mare, tocmai acum, deodată cu noi, își țin și ele adunările lor generale. Din considerarea însă, ca să nu substragă pe nici un membru al reuniunii de plăcerea de a putea lua parte la această impozantă adunare generală, deocamdată n'a delegat pe nime la adunările generale a reuniunilor surori, ci le-a felicitat pe fiecare telegrafic. Întrându-se în ordinea de zi, se prezintă diferitele rapoarte, să exmit comisiunile pentru censurarea lor și se cetesc diferite esebite întrate, îndeosebi scuze pentru neparticipare la adunare. Se face apelul nominal și se constată, că din 228 de membrii ordinari, sunt de față 128. Și cu aceste, fiind terminată programa ședinței prime, se anunță continuarea programei din ședința a doua la 4 ore p. m.

Banchetul.

La $\frac{1}{2}$ 2 ore p. m. s'a început banchetul în hotelul dela »Hungaria«. Au fost de toți peste 300 de persoane, între cari și toate autoritățile politice din loc.

Mâncările au fost foarte bune și gustoase. Primul toast l-a ținut prezidentul general, Iosif Moldovan, pentru regele. Toastul a fost ascultat în picioare. Secretarul general, Dimitrie Popoviciu, a toastat pentru I. P. S. Sa D-l Episcop diecezan, Ioan I. Papp și pentru reprezentantul I. P. Sale și al Ven. Consistor, P. O. D. Procopie Givulescu, protopop în Radna. Răspunde P. O. D. protopop în termeni frumoși și aleși, scoțind în relief vrednicia dascălului român de astăzi și meritele reuniunii. Dimitrie Boariu vorbește pentru bravii Nădlăcani și conducătorii lor. Răspunde preotul Nicolae Chicin. Pavel Dârlea toastează pentru delegații reuniunilor surori și ceilalți oaspeți. Răspunde frumos delegatul Petru Savi. Ioan Vancu vor-

bește pentru autorități. Răspunde cuminte pretorele din loc. Au mai vorbit apoi înțelept, fruntașul țăran și românul de inimă Uroș Pățean, Gheorghe Petroviciu, notarul comunal și alții.

Ședința II.

La 4 ore p. m., toți membrii s'au întrunit din nou în sala dela »Casa bisericeii« unde prezidentul, Iosif Moldovan, redeschizând ședința, salută în mijlocul adunării generale, între aclamările celor prezenți, pe Mag. Sa d-l inspector regesc de școale al comitatului Cenad, Polyánszky László. Se cetesc apoi, între aplausele zgomotoase ale membrilor, telegramele din nou sosite dela: I. P. S. Sa D-l Episcop diecezan, Ioan I. Papp, aflător în Sibiu, la ședințele fundațiunii Emanuil Gozsdu, dela Vasile Sala, prezidentul reuniunii surori dela Oradea-Mare și dela bătrânul dascăl și membru ajutător al reuniunii, Blasiu Codrean din Radna.

Intrându-se în ordinea de zi, membrul fondator al reuniunii și casar, asesor consistorial în Arad, d-nul Gheorghe Purcariu, cetește instructiva sa lucrare: »Unele piedeci în calea bunei economizări a poporului«, membrul Teodor Mariș, învățător în Erdeis, cetește lucrarea sa: »Cultura sufletească, ca baza fericirii omenești«, iar membrul Iosif Stanca, învățător în Roșia, cetește prelegerea practică: »Gheorghe Lazăr«. Toate lucrările aceste au fost ascultate cu mult interes și primite cu mulțumită.

Prezidentul, Iosif Moldovan, aduce la cunoștință adunării generale, că vechiul membru al reuniunii și sânguinosul dascăl din Șimand, Pavel Stanca, pe lângă donurile din trecut, a mai făcut reuniunii și estimp următoarele donațiuni în cărți: »Andrei Baron de Șaguna«, de Dr. Ioan Lupaș, »Aradvármegye és Arad sz. kir. város népoktatás ügye« de Kehrer Károly, sub-inspector regesc în Arad și încă una, sub titlul: »Anticele Romane«. Se primesc cu mulțumită și aclamări vii la adresa donatorului. Cu acestea apoi se termină și programa ședinței a doua, iar prezidentul anunță începerea ședinței a treia pe mâine zi la 8 ore a. m.

Concertul.

Duminecă seara, la 8 ore, un public frumos și ales, ca la 800 1000, s'a adunat din nou la hotelul »Hungaria« pentru a ascultă bine succesul concert, aranjat, în cinstea și favorul reuniunii, de învățătorii și inteligența din loc și jur, sub conducerea neobositului dascăl, Romul Tăucean, din Nădlac. S'au cântat și executat: »Pui de lei«, cor mixt, de Ioan Vidu, »Trio pe violină« de: Haydn și Rossini, executată de: d-șoara Felicia Feier, Silviu Feier și Nicolae Feier, studenți, »Jelui-maș«, cântec popular, armonizat de Atanasie Lipovan, vestitul cântăreț dela St.-Miclăușul mare, cu solo, cântat cu mult sentiment și duioșie de: d-na Sidonia Tăucian, învățătoare în Nădlac, »A căzut o rază lină«, duet de: Porumbescu, cântat de Dr. Remus Chicin, avocat, Atanasie Lipovan, învățător și cu acompaniament de pian, susținut cu multă dibăcie de d-șoara Viorica Oprean, fiica d-lui Dr. Oprean, avocat în St.-Miclăușul mare, »Năluca«, cor. mixt de Ioan Vidu, cu soli, cântat alternativ de d-șoara Viorica Oprean și Atanasie Lipovan și cu acompaniament de orchestră, »Brumărelul«, cor mixt de Mureșan, cu soli, cântat de d-șoara Maria Bogdan, învățătoare în Pesac și Ignatie Raica, învățător în Cenadul unguresc, și cu acompaniament de orchestră, »O seară în reuniunea de cântări din Strengărești«, scenă comică pentru cinci voci bărbătești, de Heinze, cântată de A. Lipovan, G. Farca, învățător în Igris, Ig. Raica, Dr. R. Chicin și R. Tăucian, cu acompaniament de pian, susținut de d-șoara Viorica Oprean. Toate punctele au fost admirabil executare, așa, că fiecare trebuia din nou repetate. Laudă și mulțumită bravului conducător!

Pe lângă câștigul moral splendid, câștigul material încă a fost peste așteptare. S'au încassat peste 800 cor.

După concert a urmat jocul până dimineța.

Ședința III.

La 8 ore dimineța, prezidentul, Iosif Moldovan, re-deschizând ședința, dă cetire telegramei sosite dela I. P.

C. Sa Augustin Hamsea, arhimandrit, egumen al mănăstirii Hodoș-Bodrog, primită cu aplause. Întrându-se din nou în ordinea de zi, membrul: Petru Roșu, învățator în Nădab, ceteste bine lucrata prelegere: »Roaua și bruma«, luându-se la cunoștință cu plăcere și mulțumită. Urmează cetirea rapoartelor comisiilor exmise pentru censurarea raportului general, de cassă, bibliotecă și controlă. Se constată ordine, muncă și interes de cauză pe toată linia. Actul Ven. Consistor de dtto 20 Aug. (2 Iulie) a. c., Nr. 3656/1910, privitor la înființarea pe sate de lige a școlărilor abstinenți față de beuturile spirituoase, să releagă desp. prot. ca material de studiu și preocupare. Să decida ca biblioteca centrală a reuniunii să stea din două în două luni, într'o zi anumită, la dispoziția membrilor. Ziua și modalitățile sub cari se vor extrada cărțile din bibliotecă, biroul să-le aducă la cunoștința membrilor pe calea organului oficios. După ce se fac și se primesc mai multe propuneri pentru promovarea intereselor învățătoresți, comisia, însărcinată cu înscrierea de membrii noi, raportează îmbucurător, că s'au înscris 9 membrii fondatori, inteligenți și țărani din loc și 14 membrii ajutători, toți țărani din Nădlac, încassându-se și sub acest titlu peste 400 cor.

Proxîma adunare generală, încât împrejurările vor fi prielnice, s'a decis a-se ținea în capitala țării *Budapesta*, iar în caz contrar, în *Arad*.

Iată cum a decurs adunarea noastră generală de estimp în frunțașă comună Nădlac! Nădlăcanii s'au purtat brav! Amintiri plăcute vor fi pentru învățătoarea și reuniunea noastră mult timp puținele zile petrecute cu drag între ei. Onoare și cinste lor!

Dimitrie Popoviciu,
învățător rom. ort.

Replică la „Un răspuns“.

Sunt o seamă de oameni, între bărbații de școală, cari sub motivul, ori mai bine pretextul, că intenționează și ușorează simplificarea materiei de învățământ (în școală) — omit, lasă afară și esențialul cutărui obiect: numai să-și vadă ideia concepută...

Cum ai zice: »*Dă foc la moară, numai șoarecii să piară!*«.

Cu regret constat, că pe aceasta cale a apucat și d-l g-n cu propunerea limbei materne respective a gramaticii.

Dar să adevărim aceasta, nu numai să afirmăm, va zice d-l g-n. Și cu drept!

Să adevărim deci!

La început, când omenirea în cunoștința limbei, după mai multe opintiri nu se știă folosi decât de expresiunile onomatopoetice și patognomice, validitatea verbală, a judecății lor eră redusă ab à la câteva cuvinte. Pe-atunci cuvintele izolate ca: murmură, zăzăie etc. valorau, respective se înțelegea atâta sub ele, cât se înțelege azi sub desfășurarea subiectului unui roman sau nuvele cu toate nuanțele, peripețiile și caracterul lor — idilic.

Prin urmare, în prezent, forma de manifestare a aptitudinilor omului în privința limbajului — ca mijloc de comunicare sau împărtășire al cunoștințelor — s'a dezvoltat pe o scară foarte întinsă întru cât expresiunea judecății se concentrează în ziceri simple, dezvoltate, compuse și diferite perioade.

Aceasta însemnează, că concepțiunile, ideale și diferitele acțiuni ale sufletului nu-și au baza de afirmare în cuvinte, ci în zicere, respective ziceri. Zicerea se poate considera ca un product aparte, dar întreg al limbajului.

Zic de pildă: Apa curge repede. Calul e animal sprinten.

Prin concordanța acestor noțiuni, am format o cugetare, o judecată. În acelaș timp, dacă cuvintele de mai sus le voi lua separat, însemnătatea lor dispare, nu mai pot formă cu ele nici o judecată.

Dar chiar să nu-le separăm. Eu sunt dispus să-i mai dau d-lui g-n, de-a intercală în prima zicere eventual a formă alta nouă, de 2 ori 3 ori atâtea cuvinte câte cuprinde spre a obțineă cu ele zicere compusă sau period. Așa d. e. *mai adauge d-l g-n la propoziția primă cuvintele: scaun, stradă și acoperiș sau formeze cu ele o zicere — logică.*

Lucru de sine înțeles: așa ceva e imposibil (cu ambele ziceri)!

Aceasta geneză de limbajiu a trebuit s'o fac spre a convinge pe d-l g-n, că ființa zicerii o dau nu cuvintele, cum susține d-sa, ci ideile, noțiunile sau mai bine judecata, cugetarea, ce intenționăm a o spune.

Cuvântul nu e altceva decât numele noțiunii și ca atare nu are decât rol secundar; căci, cum am dovedit, ființa zicerii o dă coerența ideilor, judecata cuprinsă în zicerea respectivă.

E prea evident deci, că d-l g-n a confundat cuvintele cu nexul sau legătura logică, ce există între ideile, noțiunile sau cugetarea expusă, fie cu graiul sau în scris.

De-aici urmează și aceia, că *importanța* singuratecă, *ce o atribue d-l g-n cuvintelor, a susțat atunci, când forma de exprimare a omenirii a fost redusă, prin însași firea lucrurilor, la cel mai mic cuant sau minim de limbă.*

Ca d-l g-n să-mi poată arată tot mai mult însemnătatea cuvintelor, ajunge cu expunerea până acolo, până unde nici n'am așteptat.

Ascultați numai!

»Fiecare zicere stă din cuvinte, *cari cuvinte, după poziția lor — se numesc și părți de zicere*«.

Aci nu trebuie mult comentariu! D-l g-n, fără voce, necesitat de puterea argumentării, ce trebuia s'o facă, a fost silit să amintească despre zicere și părțile zicerii, cari după

poziția lor, de sine înțeles, nu pot fi nici substantive, nici verbe... ci predicat, subiect ori alte părți (de zicere), iar despre atari părți altădată d-l g-n nici nu voia să audă.

Cu alte cuvinte. Atunci, când *d-l g-n* e silit a lua refugiu la zicere și »părțile de zicere«, *bucuros* și-le *întăbulează*, iar de acoale încolo *destabuleze alții!*... }

Aceasta e o dovadă mai mult, că tractarea zicerei, fără a arăta baremi părțile ei principale, chiar după procedura d-lui g-n, cu anevoie merge.

Cunoașterea subiectului și a predicatului se impune cu atât mai vârtos, cu cât acestea două părți dau ființa ideii, judecății sau a cugetării cuprinse în ea.

Despre cine? ce? se zice?

Ce anume am zis despre cineva? ceva?

Iată, d-le g-n §-ul psihologic și logic după care întrebii §., de opreliște legală, la folosirea zicerii, formează și aceea, că morfologia sau partea etimologică, după care d-l g-n — în partea cea mai mare — procedează la tractarea gramaticii, căci ia numai părțile de vorbire — nu se ocupă nici cu un fel de zicere; cu acestea se ocupă sintaxa — exclusiv.

Deci *de acest adevăr, d-l g-n încă să țină cont!*

În firul acestei discuții, d-lui g-n i-am obiectonat și aceea, că nu a făcut cum trebuia definiția scopului limbei materne, nu numai a gramaticii, cum susține d-sa.

La aceasta observare, îmi răspunde: »Definițiile au soarta răsturnărilor«.

Bine, d-le g-n înțeleg!?

Mai departe, eu nu am afirmat nicăiri, că scrierea corectă se poate însuși numai pe baza intonării, ci am zis: întâi vorbire și intonare corectă, apoi scriere și aceasta am înțeles-o mai ales în clasele inferioare.

Dar chiar să fiu afirmat, *ceace nu stă*, d-l g-n n'are ce se mira, că cum vom face cunoscut, numai pe baza intonării, scrierea corectă a verbului *fugià* cu *i* și *mergeà* cu *e* etc.

Lucrul de tot simplu și ușor.

Zic: a fugi = fugiã; se scrie cu i, căci cuvântul, când am zis: a fugi, se sfârșește cu sunetul i; aceasta o putem face fără privire la aceea, că cunoaște modul înfinit și conjugările ori nu.

Tot așa procedem la: a merge = mergeã; a lovi = loviã; a suci = suciã; a culege = culegeã etc.

Intr'altel eu am mai fost afirmat că: substantivul nu se poate face cunoscut elevilor fără a cunoaște mai întâi subiectul. Prezenta afirmare mi-o susțin și acuma! și mi-o susțin nu pe procedura mea proprie — individuală — și ca atare unilaterală — ca d-l g-n — ci pe baza științei gramaticale și de limbă. Că lucrul stă așa, d-l g-n n'are decât să-se informeze din scrierile de natura aceasta.

Altmintrelea — mai jos — află d-l g-n și aceasta explicare.

Cea mai grea și serioasă obiecțiune, ce mi-o face d-l g-n, pare a fi:

»Dacă — afară de subiect și predicat — celelalte părți de ziceri se vor învăța numai »eventual«, atunci am sfeclit cu regula întrebuintării virgului în scriere... Elevii vor ști scrie numai »eventual«.

Ciuntită e scrierea, zice d-l g-n, după procedura mea și din motivul, că eu nu cer învățarea zicerilor compuse.

Toate concluziunile trase aci de d-l g-n, sunt exagerate, să nu zic — false.

Dacă la zicerea desvoltată am zis: eventual: obiect, drept-nedrept, atribut și determinațiunile circumstanțiale: de timp, loc, mod și cauză — am înțeles »eventualul« din punct de vedere sintactic mai puțin detaliat, căci dacă unui etimologist — la tractarea cutare, e de ajuns să abstragă regula: »Acestea... sunt ziceri sunt ziceri contrase, pentrucă vin lângă olaltă mai multe vorbe de acelaș fel« ¹⁾ cu atât mai vârtos e în drept a abstrage regula

¹⁾ Lucru pare curios! Cum s'ar potrivi regula la zicerea d. e.: *Jos, prin, cu și of!* sunt părți de vorbire.

un sintactist, zicând fără jenare: Fiilor! Acestea sunt ziceri contrase, pentrucă vin lângă olaltă mai multe părți de zicere de acelaș fel.

Tot astfel e a-se înțelege și »necererea« învățaturii zicerilor compuse; repet, nu din punct de vedere sintactic special, ci — în general — elevul să cunoască, care e zicere compusă? pentruce? și cari sunt principale și secundare din zicerea a doua sau a treia? subordinata (secundara) atributivă, obiectivă, circumstanțială etc. al cui loc conțin? pentruce le numim astfel? etc. zic acestea nu le-am înțeles!

Asadar *excluderea zicerilor sus atinse nici decât nu e a-se înțelege în mod absolut, ca d-l g-n, ci — relativ.*

Doară va admite d-l g-n, că voiu fi știind și eu: românu, în vorbire sau scriere se folosește nu numai de propoziții simple ci și de desvoltate, contrase etc.

»Că verbul se poate învăța cu mai mare ușurință ca predicatul, iarăș e prea adevărat. Verbul, arătând o lucrare, ce se poate întul, apercipiarea e cu mult mai ușoară, ca a predicatului, care vorbește despre un ce, ce deasemenea e abstract. Apercipiarea atunci se îngreunează și prin confundarea lui cu părțile de vorbire din cari e făcut predicatul... nici eu, nici colegul, I. Crișan, n'am ști scrie corect, dacă n'am cunoaște flexiunea verbului« — *îmi reflectează d-l g-n. Ceace am zis, suțin și acum.*

Mai întâi am să fac o esențială obiecțiune d-lui g-n.

Nu predicatul e făcut din verb ori altă parte de vorbire, ci aci întors: verbul (sau alte părți de vorbire) din predicat, pentrucă știința gramaticii și a limbei — în genere — presupune întâi zicerea cu cel puțin părțile ei (principale) — cum am mai zis — și numai pe baza acestora părțile de vorbire, aproape — toate.

Deci mai întâi elevul va învăța predicatul și numai după aceia — mai târziu — verbul. Nici un strop nu e mai greu de apercipiat predicatul decât verbul sau adjectivul! Să ilustrez!

Iarba crește. Cerul e senin.

Ce am zis despre iarbă? — crește. Ce am zis despre cer? — e senin.

Crește și e senin sunt predicate (ca părți de zicere), fiindcă aceea am zis despre iarbă și cer.

Până când cu predicatul gat cu o singură numire (=predicat), până atunci cu elevul am să trec peste 2 numiri (= verb-adjectiv) respective peste 10 (toate părțile de vorbire), — accentuând — în acelaș timp, că părțile de vorbire se abstrag și pe baza subiectului.

Dacă predicatul ori subiectul apar ceva mai abstracte — în aceeaș proporție se înmulțește numirea părților de vorbire, cari deși au o înfățișare, să zicem așa — mai concretizată — finalul lor luat într'una ne dă iarăș un întreg abstract.

Cu aceasta nu voiesc să zic, nici n'am zis, că tractarea părților de vorbire ar fi superfluă.

Și iarăș: De geaba vom cunoaște, d-le g-n, flexiunea verbului, căci dacă nu vom ști și cunoaște funcția, însemnătatea și rolul verbului, în vorbire sau formarea zicerilor (și natural: aceasta nu o putem ști exclusiv din flexiunea verbului) tot nu ne vom ști pune ideile pe hârtie nici eu nici d-l g-n. Ergo, stă pe picioare adevărul ce l-am spus eu 'nainte de aceasta, anume:

Nici d-l g-n nu va putea argumenta, că d. e. tractarea predicatului va fi mai anevoioasă decât a verbului, sau că cunoașterea acestuia e mai de folos decât a celui alt.

Din celea semnalate până aci reiese: și eu doresc facilitarea și simplificarea materialului limbei materne, dar numai într'atăta, întrucât acest obiect nu devine »ciuntat« în esența lui; numai într'atăta, întrucât se ține cont nu numai de cuvinte și părțile de vorbire, ci și de concepțiunile, ideile cuprinse în zicerile pe cari — inomis — avem să-le cunoaștem, fără a trece în analiza sintactică-extremă.

Ca de încheere, am să amintesc:

D-l g-n nu a dat răspuns la obiecțiunea, ce i-am făcut-o, asupra definiției substantivului.

D-l g-n nu a motivat înmulțirea regulelor (după mine în loc de una) la întrebuințarea virgulei în scriere.

Și în fine să faci bine d-l g-n, să-mi spuni: în cari școli, institute de învățământ — din Europa sau America — căci aici e civilizația, cultura mai estinsă — se propune studiul limbei materne după procedarea d-tale, căci să ști, dacă putem proceda în mod arbitrar fiecarele — eu îți vin cu un metod și mai nou la predarea limbei!..

După răspunsurile pozitive date, voui crede și eu, că trecutul ni-a dat savanți renumiți, fără pregătiri mari, căci au examinat și aprofundat natura spre a află adevărul, iar cei de azi — bieții — deși cu pregătiri mai mari, se nizuesc a află adevărul din cărți pe calea celitului ²⁾.

I. Crișianu.

Ștefan cel sfânt.

(Prelegere practică din Istorie).

I. Pregătirea: Cum se chiamă țara în care trăim și locuim noi? Cine a întemeiat Ungaria? Cine a domnit în Ungaria după Arpad? Cari au fost principii Ungariei? De ce religione s'au ținut maghiarii la început, ce au fost ei? Dar popoarele de prin prejur ce erau, și ele au fost păgâne? De ce biserică se țineau popoarele de prin prejur? Noi, românii, de care religione și de care biserică ne ținem? Și astăzi sunt păgâni maghiarii? Dacă maghiarii rămâneau și mai departe păgâni, ce cugetați, oare aveau ei viitor? Care e Ungaria? Unde se află Esztergom? Care e orașul Somogy? Cătră care parte a țării se zice Ardeal? Ce țară se află spre sud-vest dela țara noastră Ungaria? Care e capitala Italiei? Unde se află Roma? Grijiți prunci! Astăzi vom învăța despre: **Ștefan cel sfânt!**

II. Predarea. 1. Expunerea faptelor: Ștefan cel sfânt a fost un om foarte luminat.

²⁾ Ca și când conținutul cărților nu și-ar avea izvorul și'n experiența vieții, (I. C.)

El s'a trudit din toate puterile pentru binele și fericirea țării sale. Pe vreme aceia, poporul maghiar a fost păgân. Ștefan cel sfânt, cu mintea lui mare și luminată, a aflat, că poporul maghiar, ca păgân, nu poate avea viitor. Deaceia a căutat, ca să încreștineze pe unguri. Și pentruca să poată el izbuti și mai bine, cu acestea, a cerut dela Papa Romei de pe atunci: *Silvestru al II-lea*, episcopi și preoți creștini, cari se lățiască religiunea creștină apuseană între maghiari. Papa Romei, *Silvestru al II-lea*, văzând nobila nizuință alui Ștefan cel sfânt pentru creștinism, s'a bucurat mult de aceasta. Și pe lângă ajutorul cerut, i-a trimis și o coroană de aur, cu carea s'a încoronat el ca *primul* rege al Ungariei în Strigoniu (Esztergom), la 20 August, anul 1000. d. Cr.

Reproducere.

Dupăce Ștefan cel sfânt s'a încoronat de rege al Ungariei, s'a trudit și mai mult pentru lățirea religiunii creștine apusene între unguri. O parte dintre ei însă, nu voiau ca să părăsească legea lor strămoșească, care eră cea păgână. În fruntea acestora stătea căpitanul *Kopány*, domnul din Somogy. Alții iarăși, mai bucuroși s'ar fi alipit de biserica răsăriteană, decât de cea apuseană. Între aceștia se află și *Giula* al II-lea, principele Ardealului, neam de aproape cu Ștefan cel sfânt. Din cauza aceasta apoi pe timpul acela s'au născut în țara noastră multe lupte înfricoșate. Ștefan cel sfânt însă, i-a bătut pe amândoi. Căpitanul *Kopány* a căzut mort în luptă, iar *Giula* al II-lea a fost prins și închis în temniță, dimpreună cu cei doi fii ai săi. Ardealul apoi s'a împreunat cu Ungaria. De aici înainte, cât timp a trăit Ștefan cel sfânt, nime n'a mai cutezat să se scoale în contra creștinismului.

Reproducere.

Dupăce Ștefan cel sfânt a învins în chipul acesta pe toți dușmanii creștinismului, și a făcut astfel pace în

țară, s'a apucat acum ca să întărească tot mai mult legea creștină prin diferite instituțiuni și se aducă și alte lucruri bune, pentru binele și înflorirea ei. Spre scopul acesta, Ștefan cel sfânt a înființat 10 episcopii, a zidit mai multe școli, biserici și mănăstiri. Preoților le-a poruncit să învețe tinerimea în școală și să lățiască tot mai tare religiunea creștină între popor. A poruncit mai departe ca cel puțin câte 10 sate să-și zidească o biserică și s'o provadă cu cele de lipsă. A oprit prin lege de a-se lucră Dumineca și în sărbători, precum și purtarea necuviincioasă în biserică. Țara a împărțit-o în 72 de comitate și a poruncit ca fiecare comitat să-și aibă câte o cetate bine întărită. În fruntea fiecărui comitat apoi a pus câte un *comite suprem*. S'a îngrijit mai departe ca țara să aibă judecători buni și drepti. În lucruri mai grele îi plăcea, ca el singur să hotărască. Iar pentru a stărpi multele rele, ce bântuiau pe timpul acela prin țară, a făcut legi bune și aspre.

Oamenilor, cari se distingeau în vre-o luptă, sau în alt chip lucrau pentru binele și fericirea țării, le-a dat mai multe drepturi și numele de *nobili*. Aceștia mai târziu a început a asupra pe oamenii de rând, cari s'au numit *iobagi*. Tot pe timpul lui Ștefan cel sfânt a înflorit în Ungaria foarte tare și artele, industria și comerțul.

Reproducere.

Când a simțit Ștefan cel sfânt că i-se apropie sfârșitul, a chemat la patul său de moarte pe toți fruntașii țării și le-a legat la inimă, sfătuindu-i, ca să țină cu tărie atât la legea creștină, cât și la toate celelalte întocmiri bune ce le-a făcut. Ștefan cel sfânt a murit la anul 1038 d. Cr. El a murit, dar faptele sale cele bune și frumoase se pomenesc cu mândrie și astăzi. Pentru meritele lui cele mari față de legea creștină, Papa dela Roma, la câțva timp după moarte, l'a pus în rândul sfinților și deatunci el poartă numele de *Ștefan cel sfânt*, iar țara a așezat prin lege în amintirea lui în 20 August

a fiecărui an *sărbătoare națională*. Iată cum să rasplătesc faptele cele bune și după moarte!

După moartea lui Ștefan cel sfânt, atât creștinismul, cât și toate celelalte întocmiri bune, întemeiate de el, au început pe un timp a slăbi. Următorii lui au început a-se certă de moarte unii cu alții. În cele din urmă însă, după mai multe certe și lupte, s'a suit pe tronul Ungariei: *Ladislau cel sfânt* și începând cu aceasta, Ungaria a început a-se face iarăși mare și puternică.

Reproducere.

Reconstruirea generală și reproducere liberă.

2. Sistemizarea: Despre cine v'am vorbit eu acum? Ce a făcut Ștefan cel sfânt pentru poporul maghiar și pentru țara întreagă? Trăiește Ștefan cel sfânt și astăzi? Dar faptele lui? Vedeți copii!

Ștefan cel sfânt este cel dintâi rege al Ungariei. El a încreștinat pe unguri și a făcut legi bune pentru țară. Faptele cele bune și frumoase ale lui Ștefan cel sfânt pomenesc și astăzi cu cinste numele lui, deși el de mult a murit. Să facem deci și noi totdeauna fapte bune, fapte alese!

III. Aplicarea. Ce cugetați prunci, Ștefan cel sfânt pentru aceia a făcut atâtea fapte bune și frumoase, pentruca lumea să-l laude și să-l preamărească? Au lipsă de laudă faptele bune? Rămân ele însă nerăsplătite? Dar faptele rele? Faptele cele bune și frumoase ale lui Ștefan cel sfânt rămas'au ele nerăsplătite după merit? Ce cugetați, noi încă numai deaceia se facem fapte bune, pentruca lumea să-ne laude? Vedeți copii!

Totdeauna să facem fapte bune, fapte de laudă. Faptele bune și frumoase nu numai că se laudă ele de sine, dar în acelaș timp, nici când nu se uită și nu rămân nerăsplătite după merit, întocmai precum s'a întâmplat aceasta și cu Ștefan cel sfânt. Să ne ferim însă totdeauna de-a face fapte rele! Pe timpul lui, vremurile

erau foarte grele. Dacă Ștefan cel sfânt nu eră, cine știe ce eră din țara aceasta. Creștinismul și întemeierea regatului a fost tăria și viitorul țării și a poporului maghiar.

Dimitrie Popoviciu,
 învățător rom. ort.

Nu întotdeauna titlul valorează munca.

— Reflexiune. —

În articolul publicat de d-l g-n, sub acest titlu, recunosc, este adevăr, pe lângă care însă sunt și unele *constatări*, afirmațiuni, cari în cadrul ce atinge, nu acopăr tocmai pe tocmai: sunt *bine contestabile*.

E foarte logic și natural, ca diferenții bărbați de școale, din diferite timpuri și epoce — în cece privește educațiunea și instrucțiunea — să nu fie de acord. Unii au cuprins un lucru într'un chip, alții într'altul... așa fel că de multeori principiile sau părerile acestora s'au avut spre olaltă, întocmai ca și locuitorii antipozi ai globului terestru.

Ar fi și rău, când ar fi altfel: toți de o convingere, căci atunci nu ar prea scânteia adevărul, iar noi știm, că din ciocnirea ideilor, rezultă lămurirea lor.

Oare noi, aceștia alți mai mărunței, stăm pe un punct cômun de vedere, și dacă — nu! prin modul nostru de acțiune, nu ne apropiem de acest stadiu al mentalității omenesti, la care corespund fazele evolutive în succesiunea și dominarea ideilor?!

Necondiționat, aceasta e calea, ce îndeamnă și stimulează la muncă tot mai cu zor, pentru realizarea idealurilor mari, bine știindu-se, că *platonismul închipuit și planurile fictive* și așa *dispar*; înțeleg prin acestea opințiile acelora „celebrități“ mai mari și mai mici, a căror valoare reală, în darea direcțiunii puțin decide... Ajung monede fără curs în piață.

Ceeace, mai ales nu-l mulțumește pe d-l g-n, este împrejurarea (?) că „principiile pedagogice, sunt statorite numai pe baza deducțiunilor teoretice“.

Pare-mi-se acesta, e un cântec vechiu.

Ca argument aduce aplicarea treptelor formale, cu cari mulți din învățătorii noștri mai tineri se deprind „nu în folosul și spre binele școlai, ci mai mult pentru ochii lumii“ ¹⁾).

Vorba vine. Acest metod nu poate fi în avantajul progresului școlar, deoarece are „scăderi“, cari iarăși nu pot fi alta decât deducțiunile teoretice.

A susține așa ceva, însemnează a-te răzimi numai pe propria experiență, ignorând multe lucruri, ce ar trebui ținute în vedere.

Cea mai bună dovadă, în aceasta privință, ne este trecutul.

Vom lua numai câteva cazuri.

I. Locke, carele pe terenul educației își are meritele incontestabile, punând pond deosebit pe educația morală, formarea caracterului, aplicarea metodelui inductiv la cercetarea fenomenelor sufletești ale individului — *s'a ocupat d'adreeptul cu educația (instrucția) copiilor.*

Acest adevăr îl confirmă *H. Schafesburg.*

Tot așa s'au ocupat cu educația copiilor *I. A. Comenius, F. Fenelon, I. Rousseau, K. F. Kindermann*, despre *Pestalozzi* nici nu mai amintesc, apoi *H. Herbart, I. Paul, F. W. Diesterweg* și alții.

Și îndeosebi *I. Paul*, nu numai, că însuși s'a ocupat cu educația copiilor, ci tatăl sau fiind învățător, ca substrat la statorirea principiilor sale — a servit și bogata experiență a acestuia afară de a sa.

In urmarea celor semnalate, nu mai poate susta, că principiile se stabilesc numai pe baza deducțiunilor teoretice. Nu, cel puțin în general.

¹⁾ Pe colegii (activi), cari au publicat atari prelegeri practice, dojana d-lui g-n nu-i poate supăra, cel puțin până atunci până când d-l g-n nu va veni înainte cu prelegeri de-ale d-sale, dovedind adecă, că sunt „mai posibile“ în practica școlai. (B).

Acest adevăr stă și față de treptele formale criticate atât de sever — bine înțeles fără temeiul suficient — de d-l g-n.

Că acest metod nu se aplică întocmai, poate fi tot atât de adevărat cât și aceea, că nici alți învățători, să zicem mai bătrâni, nu se țin strict de metoda specială și uzitată de ei la predarea studiilor!

Tare îmi vine a crede, că d-l g-n la o astfel de presupunere n'a putut să ajungă decât pe temeiul fenomenelor, ce se manifestează, *primo loco* la observațiunea internă...

Tot din articolul d-lui g-n mai putem trage și consecvența inversă, că nu întotdeauna munca valorează titlul.

Iată! deducțiuni și raționamente la cari nu s'a așteptat nici d-l g-n nici noi.

Mai departe, nu poate nega nimenea nici trage la îndoială, că noi, învățătorii populari, cari pe terenul didactic avem o experiență bogată, nu am putea staveri principiile doară mai bune și salutare decât cei cu ranguri și titluri.

Dacă vom frunzări filele istoriei educațiunii, vom afla, că de așa ceva învățătorii (populari) încă au fost capabili.

Astfel a fost V. Ickelsammer, învățător la școala din Rothenburg, carele prin procedeul său a pus bază, deși târziu — metodei fonetice (al sonetizării).

Ollivier, învățător în Dessau; precursorul exercițiilor verbale la scris, cetit etc.

Dacă a fost așa în trecut, poate fi și în viitor, dar bine înțeles: ținând cont de toate descoperirile și destăinuirile obiective constatate în domeniul psihologiei, irelevant, că acestea provin dela indivizi cu titluri și ranguri ori — nu!

A te răzimă numai pur pe experiență, e tot atât de greșit, cât a te răzimă numai pe teorie.

Ambele au să se completeze reciproc, căci astfel exige știința pedagogiei.

B.

INFORMAȚIUNI.

Viitoarea noastră adunare generală în Budapesta. În legătură cu concluzul adunării generale dela Nădlac, de a se ține viitoarea noastră adunare generală în Budapesta, iată ce scrie „Lupta“:

Salutăm cu bucurie reuniunea învățătorilor dela Arad, care a hotărât, ca la anul viitor să-și ție adunarea generală în Budapesta. Suntem interpretul tuturor sufletelor bune românești din Budapesta, când felicităm adunarea dela Nădlac pentru această idee norocoasă.“

„Adunarea dascălilor, sperăm, că va deschide calea și altor instituțiuni culturale românești pentru a veni, din când în când, în capitala țării, unde trăim 3—4 mii de români răsfirați și aproape perduți în marea aceasta de străini. Excursiunea societăților noastre culturale suntem siguri, că va trezi toate inimile în cari mai pâl-păie o licărire românească. Câștigul va fi deci îndoit: pe deoparte învățătorii în tot cazul se vor alege cu bogate cunoștințe, contribuind tot atunci și la trezirea conștiinței naționale în multe mii de suflete adormite.“

„Tribuna“ din Arad ocupându-se la loc de frunte cu această chestiune, o află nematură și-și exprimă convingerea, „că dascălii poporului vor mai stă la chibzuință“ înainte de plecare.

Hotărât, numai cinste voim să secerăm. Ideia are să fie studiată perfect înainte de întrupare. Si, în sensul acesta s'a adus și concluzul adunării noastre generale!

Ce este învățătorul? „Drapelul“ în nr. său dela 31 iulie (13 aug.) a. c. scrie sub acest titlu:

„Zilele trecute s'a ținut congresul general al învățătorilor români din liberul regat al României. Din acest incident, „Seara“ definește în chipul ce urmează rolul imens, ce revine învățătorilor în dezvoltarea culturală — economică — morală a neamului dat cu desăvârșire în mâna lor pentru a fi crescut. Reproducem cu bucurie frumoasele cuvinte, cu dorința, ca dânsule să pătrundă adânc și în sufletul învățătorilor noștri, cari încă au același rol important, ba chiar decisiv, în creșterea poporului nostru. Iată ce scrie „Seara“:

„Învățătorul este cel dintâiu factor, care poate avea înriurire decisivă asupra sufletului țaranului. El îl cunoaște pe țaran la aceea

vrăstă fragedă, când cunoștințele să imprimă mai ușor, când sufletul este ca pasta proaspătă, pe care mâinile dibace o pot frământa cum trebuie, și-i pot da forma voită.

„Învățătorul este călauza copilăriei, a acelei vârste frumoase, când omul este dornic de a cunoaște, când primul contact cu realitățile încunjiurătoare îl fac să tresară înfiorat, când înțelege și reține totul cu aceeași ușurință și plăcere cu care ar ține minte un basm frumos sau o poveste ce l-au fermecat.

Cât de mult se poate sădi în sufletul omului mic, la vrăsta, când poveștile îl farmecă!

Și, pentrucă învățătorul este cel dintâiu — după părinți — când sunt părinți — cari se descopere și se desvoalte calitățile de abia născânde ale sufletului copiilor dela țară, de aceia s'a dat misiunii lui o importanță cu totul excepțională. Fiindcă, în afară de faptul, că învățătorul este stăpânul intelectual al țăranului în copilărie, nu trebuie să uităm, că înriurirea lui asupra păturei țărănești poate avea un caracter de continuitate foarte prețios. Învățătorul urmând se trăiască în mijlocul foștilor lui școlari, deveniți oameni maturi, are puțință să le controleze viața, se observe, dacă trăiesc în conformitate cu directivele ce le-a dat în școală, se vegheze la dezvoltarea continuă a înțelegerii lor sociale.

Pentru aceasta însă învățătorul trebuie să fie un element de o moralitate superioară și înzestrat cu un înalt simț de răspundere. Iar pentru-ca învățătorul se poată fi astfel, el trebuie apărat de orice influențe nefaste, chiar de autoritatea însărcinată cu supravegherea instrucțiunii publice, trebuie ferit de orice contact molipsitor, garantat împotriva oricărei ispite rele.“

„Se poate ceva mai frumos?“

Aviz celor-ce încă nici până astăzi nu înțeleg importanța învățătorilor!

Dare de seamă și mulțămită publică. Din incidentul adunării generale a reuniunii învățătorilor rom. gr.-or. din protopopiatele I—VII., ținută în comuna Nădlac, s'a aranjat concert împreunat cu petrecere, a cărui venit a fost 844 cor. 70 fil., față de 434 cor. 30 fil. spese. Venitul curat a fost 410 cor. 67 fil., care sumă s'a destinat pentru sporirea fondului de editare al organului reuniunii.

Suprasolviri au făcut M St. domni: Nicolae Chicin 4 cor., Iuliu Cadar 4 cor., Ioan Morar 1 cor., Aurel Pap 1 cor., N. N. 1 cor. 80 fil., Vasiliu Crișan 1 c. 30 f., Ioan Herlicska 80 și Efrem Moldovan 2 cor., pentru cari jertfe primiască recunoștința și mulțumirile noastre. *Iosif Moldovan*, președintele reuniunii. *I. Grofșorean*, cassarul reuniunii.

Solviri. Taxă de membrii: Alexiu Doboș, Ștefan Roja, Pavel Leu, Lucreția Ambruș, Gheorghe Frugea, Nicolae Cișmaș, Teodor Lucaciu, Dimitrie Ciobota, Gheorghe Petrișor, Dimitrie Popoviciu, Iosif Moldovan, Gheorghe Popoviciu, Aurel Drăgan, Petru Colțău, Uroș Totorean, Ștefan Roja, Vicențiu Guleș, Ioan Ghebeleş, Muciu Popescu, Mihai Nicoară, Efrem Brindea câte 2 cor., Atanasie Naghiu, Gheorghe Turic, Ioan Crainic, Todor Mărginean, Lazar Faur, Uroș Oanea, Traian Caba, Dr. Vichentie Marcovici, Petru Flocos, Nicolae Mărginean, Orestia Bogdan, Pavel Roșu, Dănilă Săcăruș, Uroș Totorean, Petru Muntean câte 4 cor., Nicolae Chicin 40 cor. și Dr. Iulian Chicin 20 cor.

Organ: Antone Sirca, Alexiu Doboș, Gheorghe Purcar, Lucreția Ambruș, Gheorghe Frugea, Nicolae Cișmaș, Teodor Lucaciu, Dimitrie Ciobota, Moisă Mariș, Vasiliu Zab, Petru Balint, Teodor Laza, Ioan Cadar, Dimitrie Popoviciu, Iosif Moldovan, Nicolae Cristea, Petru Colțău, Vicențiu Guleș câte 5 cor., Ioan Crainic, Ioan Ghebeleş, Petru Muntean câte 10 cor., Gheorghe Petrișor 9 coroane.

Din vinderea cărților „Pentru țărani“: Alexiu Doboș 1 cor. 80 fil., Desp. prot. Arad 2 cor.

Teodor Ceantea: Gheorghe Turic, Iustin Iancu și Romul Mladin câte 2 cor. Trifon Dascăl 1 cor.

Pentru diplomă: Petru Roșu din Nădab 2 cor.

Bibliografie.

- În editura librăriei *Ciurcu*, Brașov, au apărut de curând:
 Carte de cetire pentru elevii și elevele cl. IV-a primară de Nicolae Sulică, profesor, pr. 90 fil.
 Culegere de diferite cântece: hore, doine, sârbe, cântece de petrecere, populare etc. pr. 70 fil.
 Din aventurile lui Sherlock Holmes de Conan Doyle, traducere de Nic. S. Statie, 5 broșuri à 20 fil.

În tipografia diecesană din Arad a apărut de curând:

A patra carte de cetire de Iuliu Grofşorean şi consoţii a II. ediţie îndreptată, pr. 60 fil.

Carte de cetire pentru elevii claselor V. şi VI. de I. Grofşorean şi consoţii, a II. ediţie, îndreptată, pr. 1 cor.

Limba maghiară, pentru elevii claselor I. II. şi III. a şcoalelor popor. române de Iosif Moldovan şi Iuliu Grofşorean, ed. III., întregită cu bucăţi de cetire şi instrucţiune pentru metoda direct pr. 50 fil.

Tustrele manualele sunt supuse din nou aprecierii I. Minist. de culte şi instrucţiune publică.

Poşta redacţiunii.

T. F. în M. Cu reprezentarea noastră la adun. gener. din Panciova, a fraţilor Caransebeşeni, am încredinţat pe domnii Mihaiu Vidu, prezid. desp. protopop. Hălmagiu şi Teodor Cherechian, membru de comitet, învăţător în Gaşa. Insinuarea d-tale a sosit, prea târziu.

D. B. în N. A sosit după aranjarea materialului deja cules.

P. V. în M. Din cauza raportului despre adun. gen., nepu-tându-i da în acest număr locul cuvenit, îl rezervăm pentru proximalul.

I. Delavale. Discuţiunea am încheiat-o, pe motivul, că n'ai pe cine capacitate. Dacă nu v'am putut noi convinge despre aceasta, în replica de încheiere, poftim a Vă convinge din neadevărurile susţinute la adresa noastră într'un număr mai nou din „Biserica şi Şcoala“, unde afirmă, că d-sa a constatat lucruri, pe cari de altcum numai la noi le putea constata. La noi însă, spre a putea face asemenea constatări, n'a fost. Mai susţine, că organul nostru, care în anul trecut a apărut neregulat, în anul curent apare şi mai neregulat, deşi, cu excepţiunea lunei Mai, când, după cum am anunţat, din cauza grevei tipografilor, nu l-am putut scoate la timp, în fiecare lună a apărut regulat. Nu mai zic nimic de laudele şi preamăririle ce şi-le face, spre a se impune ca moralisatorul nostru. Poftim deci a capacitate în spre bine un asemenea om. Dealtcum supărarea provine din preocupare de sine. Într'o afacere, discutată în organ, primind răspuns din două părţi, am preferit şi publicat al altuia, nu a d-sale. Te rugăm deci să abtăi dela publicarea răspunsului, ce ni-lai trimis.

Bujecanul. Lucruri apărute în alte organe, nu publicăm numai în cazuri extraordinare ca reproduceri.

Consemnarea

manualele școlare cari se vor folosi în anul școlar 1910/11
în școlile populare conf. gr.-or. române din Arad.

Clasa I.

Tablița și condei de peatră	30 fil.
ABCdar român de I. Moldovan etc.	40 „
	70 fil.

Clasa II.

A doua carte de cetire rom. de I. Moldovan	40 fil.
Curs practic de limba maghiară I de I. Moldovan	50 „
Recvize (caiet de desemn, de scris, cerusă, gumă)	30 „
	120 fil.

Clasa III.

Ist. biblice de Nicolae Crișmariu	40 fil.
A treia carte de cetire rom. de I. Moldovan	60 „
Curs practic de limba maghiară I de I. Moldovan	50 „
Recvize ca la clasa a II-a, plus 3 caiete de ocup.	60 „
	210 fil.

Clasa IV.

Ist. biblice de Nicolae Crișmariu	40 fil.
A patra carte de cetire rom. de I. Moldovan	60 „
Curs practic de limba maghiară I de I. Moldovan	50 „
Geografie de R. Vuia	60 „
Recvize ca la clasa III-a	60 „
Block, cerusă colorată și acvarele	120 „
	390 fil.

Clasa V—VI.

Ist. bisericesti de I. Crișmariu	40 fil.
Catechism „ „ „	40 „
Carte de cetire rom. de I. Moldovan	1.— „
Curs practic de limba maghiară II de I. Moldovan	50 „
Geografie de R. Vuia	60 „
Ist. patriei de I. Vuia	40 „
Ist. naturală „ „ „	60 „
Economia „ „ „	56 „
Fizica „ „ „	50 „
Recvize ca la clasa IV-a	50 „
Block, cerusă colorată și acvarele	120 „